

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ім. В.В. Докучаєва

Затверджено до друку рішенням
ради факультету
менеджменту і економіки
(протокол №8 від «29» червня 2021 р.)

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА
МЕТОДИКА
ЕКОНОМІЧНОГО
АНАЛІЗУ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ І РОБОЧІ ТАБЛИЦІ ДО
ПРАКТИЧНИХ, СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ТА
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ПЕРШОГО (БАКАЛАВРСЬКОГО)
РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ
051 «ЕКОНОМІКА» 073 «МЕНЕДЖМЕНТ»

ХАРКІВ -2021

Укладачі:

Ярова В.В. завідувач кафедри статистики і економічного аналізу, кандидат економічних наук, доцент

Велієва В.О. кандидат економічних наук, доцент

Герасименко Ю.С. кандидат економічних наук, доцент

Рецензенти:

Шиян Д.В. – професор, доктор економічних наук, професор кафедри економіки підприємства та менеджменту Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця

Сколотій Л.О. – професор ХНАУ, кандидат економічних наук, доцент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва

Ярова В.В., Велієва В.О., Герасименко Ю.С. Організація та методика економічного аналізу: методичні вказівки і робочі таблиці до практичних, семінарських занять та самостійної роботи. Для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальностей 051 «Економіка» та 073 «Менеджмент»: ХНАУ, 2021. 42 с.

ПЕРЕДМОВА

Метою дисципліни «Організація та методика економічного аналізу» є вивчення наслідків діяльності всіх підприємств і господарських установ, визначення впливу факторів на їх відхилення для виявлення недоліків і резервів, а також розробка заходів, спрямованих на відновлення і збільшення обсягів виробництва та реалізації, підвищення ефективності та стабільності їхньої роботи.

Основне **завдання** полягає в постійному контролі за ходом виконання завдань, поставлених перед кожним виробничим підрозділом та підприємством у цілому.

У процесі аналізу виявляють фактори, які позитивно чи негативно впливають на досягнення поставленої мети, зіставляють одержані результати з показниками передових господарств, розробляють заходи щодо впровадження їх досягнень.

Важливим завданням є оцінка результатів господарської діяльності підприємств та їх підрозділів, контроль за виконанням внутрішньогосподарських і комерційних завдань, правильним застосуванням моральних і матеріальних стимулів відповідно до кінцевих результатів.

У процесі аналізу з'ясовують, яких заходів було вжито для подальшого зміцнення комерційного та внутрішньогосподарського розрахунку, які економічні важелі використані для цього.

Економічний аналіз повинен сприяти підвищенню ефективності сільськогосподарського виробництва, який значною мірою залежить від впровадження досягнень науки, техніки, передового досвіду, подальшого розвитку спеціалізації та агропромислової інтеграції, а також від використання внутрішньовиробничих резервів

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі повинні: **знати** :

науково-методичні основи та методи економічного аналізу, вірно трактувати економічний зміст інформаційних джерел, вивчити принципи і види економічного аналізу, метод і методику економічного аналізу, факторний аналіз, способи і методи виміру впливу факторів в детермінованому аналізі.

вміти:

застосувати отримані теоретичні знання з виконання економічного аналізу суб'єктів господарювання у подальшому вивченні економічних дисциплін, а також у практичній діяльності. Цьому сприятиме виконання практичних завдань, що допоможе відпрацювати навички відносно вибору показників і напрямків економічного аналізу, побудов аналітичних моделей і розрахунку впливу чинників, уміння на основі одержаних даних зробити кваліфіковані пояснення і відповідні висновки щодо стану і розвитку суб'єктів господарювання.

в) володіти навичками:

прогнозування економічних результатів діяльності підприємства;
розрахунку та аналізу основних економічних показників роботи

підприємств та організацій; використання результатів аналізу господарської діяльності в процесі управління підприємством.

Згідно освітньо-професійної програми «Економіка»:

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в економічній сфері, які характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, що передбачає застосування теорій та методів економічної науки.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК8. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК11. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

Спеціальні компетентності (СК):

СК 4. Здатність пояснювати економічні та соціальні процеси і явища на основі теоретичних моделей, аналізувати і змістовно інтерпретувати отримані результати.

СК 8. Здатність аналізувати та розв'язувати завдання у сфері економічних та соціально-трудових відносин.

СК 13. Здатність проводити економічний аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, оцінку їх конкурентоспроможності.

СК 14. Здатність поглиблено аналізувати проблеми і явища в одній або декількох професійних сферах з врахуванням економічних ризиків та можливих соціально-економічних наслідків.

Програмні результати навчання:

10. Проводити аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, визначати функціональні сфери, розраховувати відповідні показники які характеризують результативність їх діяльності.

12. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.

13. Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання соціально-економічних даних, збирати та аналізувати необхідну інформацію, розраховувати економічні та соціальні показники.

17. Виконувати міждисциплінарний аналіз соціально-економічних явищ і проблем в однієї або декількох професійних сферах з врахуванням ризиків та можливих соціально-економічних наслідків.

21. Вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик економічних систем різного рівня, а також особливостей поведінки їх суб'єктів.

Згідно освітньо-професійної програми «Менеджмент»:

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні, спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері управління або у процесі навчання, що передбачає

застосування теорій та методів менеджменту, характеризується комплексністю і невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу, синтезу.

ЗК 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК 5. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 9. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

Фахові (спеціальні) компетентності (ФК):

ФК 2. Здатність аналізувати результати діяльності організації, зіставляти їх з факторами впливу зовнішнього та внутрішнього середовища.

ФК 3. Здатність визначати перспективи розвитку організації.

ФК 12. Здатність аналізувати й структурувати проблеми в організації, формувати обґрунтовані рішення.

Програмні результати навчання (РН):

РН 6. Виявляти навички пошуку, збирання та аналізу інформації, розрахунку показників для обґрунтування управлінських рішень..

РН 11. Демонструвати навички аналізу ситуацій та здійснення комунікацій у різних сферах діяльності організації.

Зміст і структура методичних вказівок і робочих таблиць з дисципліни «Організація та методика економічного аналізу» відповідає вимогам освітньо-професійної програми «Економіка» (згідно якої є вибірковою ВПП 18) та освітньо-професійної програми «Менеджмент» (ВПП 11.2).

ТЕМА 1. ПРЕДМЕТ, ЗНАЧЕННЯ І ЗАВДАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА МЕТОДИКИ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ

Термін “*аналіз*” має грецьке походження і означає умовне розчленування, розкладання досліджуваного об’єкта на частини та складові елементи.

Аналіз певного явища дає змогу пізнати його окремі сторони, дає підстави для абстракцій, однак не може повною мірою характеризувати явище. Тому аналіз виступає в діалектичній єдності з поняттям “*синтез*”, під яким розуміють з’єднання, складання раніш розчленованих окремих частин і елементів досліджуваного об’єкта в єдине ціле.

Метою є вивчення наслідків діяльності підприємств, визначення впливу факторів і виявлення в подальшому недоліків і резервів, а також розробка заходів, спрямованих на відновлення і збільшення обсягів виробництва та реалізації, підвищення ефективності та стабільності їхньої роботи.

Зміст економічного аналізу полягає в наступному:

- 1) формування конкретного завдання аналізу конкретного об’єкта;
- 2) дослідження причинно-наслідкових зв’язків об’єкта та моделювання його факторної системи;
- 3) вивчення характеру існуючих причинно-наслідкових зв’язків і підбір прийомів їх кількісного відображення;
- 4) обґрунтування напрямів і виявлення величини впливу факторів на результативні показники;
- 5) виявлення умов, які породжують і сприяють (або стримують) дію різних факторів;
- 6) розробка варіантів посилення дії задовільних і нейтралізації негативних факторів;
- 7) конкретизація висновків, пропозицій і рекомендацій.

Перехід від аналізу фактів до теоретичного синтезу і конструювання узагальнених висновків та пропозицій здійснюється за допомогою прийомів *індукції* і *дедукції*. **Індукція** – це пізнання від часткового до загального, від знання окремих фактів до узагальнених положень.

Дедукція – це пізнання від загального до часткового, перехід від загальних положень до висновків більш конкретного характеру.

Функції організації та методики економічного аналізу:

1. **Оцінювальна** – визначення відповідності стану економічної системи її цільовим параметрам функціонування та потенційним можливостям
2. **Діагностична** – встановлення причинно-наслідкових змін економічної системи у кількісному і якісному вимірюванні, впливу факторів на цю зміну і розвиток
3. **Пошукова** – виявлення невикористаних резервів та потенційних можливостей зміни та розвитку економічної системи, обґрунтування механізмів їх мобілізації.

4. *Регулювання* - визначає вирівнювання керуючою системою всіх відхилень від встановлених параметрів, диспропорцій, що виникають у господарській діяльності. Регулюванню підлягають в основному оперативна діяльність, коли ще є можливість змінити хід процесу чи активно вплинути на його темп.

Всі ці функції надають можливість прогнозування. *Прогнозування* необхідне для прийняття рішень у коротко-, середньо- і довготривалому плануванні. Воно є складним і відповідальним процесом, потребує спеціальних знань і значних затрат часу або коштів, а базисом повинен бути аналіз ситуації, тенденцій, стану явищ чи процесів, що прогножуються, доповнення їх даними з маркетингу, статистичними публікаціями.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Дайте визначення поняття «аналіз».
2. Розкрийте сутність аналізу як науки.
3. Назвіть та розкрийте зміст принципів економічного аналізу.
4. Що є завданням економічного аналізу?
5. Сформулюйте визначення об'єкта та предмету економічного аналізу.

ТЕМА 2. АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ РОЗМІРУ, СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА

Питання поділу підприємств за їхнім розміром має важливе значення, оскільки від його вирішення залежить: обсяг статистичного спостереження; дослідження ефективності діяльності малих, середніх і великих підприємств; розробка державних програм підтримки суб'єктів малого й середнього бізнесу місцевого, регіонального та національного рівнів; система оподаткування та податкові преференції; організація бухгалтерського обліку, контролю і звітності; порядок кредитування; освіта, навчання, перекваліфікація підприємців тощо.

Розмір підприємства нині залежить від трьох критеріїв: балансової вартості активів; чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг); середньої кількості працівників. Всі підприємства поділені на мікропідприємства, малі, середні та великі. **Мікропідприємствами є підприємства**, показники яких на дату складання річної фінансової звітності за рік, що передує звітному, відповідають щонайменше двом із таких критеріїв: балансова вартість активів – до 350 тис. євро; чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) – до 700 тис. євро; середня кількість працівників – до 10 осіб. **Малими є підприємства** з показниками відповідно до 4 млн. євро, до 8 млн. євро, до 50 осіб; **середніми** – до 20 млн. євро, до 40 млн. євро, до 250 осіб. **Великими є підприємства**, показники яких на дату складання річної фінансової звітності за рік, що передує звітному, відповідають щонайменше двом із таких критеріїв: балансова вартість активів – понад 20 млн. євро, чистий дохід від реалізації – понад 40 млн. євро, середня кількість працівників – понад 250 осіб.

Спеціалізація – це переважаючий розвиток кількох або однієї галузі з метою масового виробництва ряду чи одного виду продукції з урахуванням природно-економічних умов певної зони. Вона визначає напрям розвитку сільського господарства і сприяє концентрації певної продукції по природо-економічних зонах і певних підприємствах навіть по окремих виробничих підрозділах.

Коефіцієнт спеціалізації визначає її рівень, за формулою:

$$K = \frac{100}{\sum ПВ \cdot (2i - 1)}$$

де ПВ – питома вага даної галузі в загальній вартості товарної продукції; і – порядковий номер галузі в ранжированому ряді, в якому галузі проставляються в послідовності по мірі спадання їх питомої ваги в структурі товарної продукції.

Якщо коефіцієнт спеціалізації $КС < 0,2$, то рівень спеціалізації низький, при $(0,2 - 0,4)$ КС – середній, при $(0,4 - 0,6)$ КС – високий, при $КС > 0,6$ – поглиблена

Для проведення аналізу інтенсифікації сільського господарства визначають і детально вивчають такі дві групи показників:

1. показники, що характеризують рівень інтенсивності виробництва;
2. показники, що характеризують економічну ефективність інтенсифікації.

Показники рівня інтенсивності виробництва поділяються на вартісні і натуральні.

Вартісні: 1. Вартість основних виробничих фондів на 1 га сільськогосподарських угідь; 2. Сума виробничих витрат на 1 га сільськогосподарських угідь.

Натуральні: 1. Енергетичні ресурси в кінських силах на 100 га сільськогосподарських угідь. 2. Кількість умовних еталонних тракторів на 100 га ріллі. 3. Щільність поголів'я тварин на 100 га сільськогосподарських угідь. 4. Кількість внесених добрив на 1 га ріллі.

Зростання цих показників означає підвищення рівня інтенсивності виробництва.

Показники, що характеризують економічну ефективність інтенсифікації, також поділяються на вартісні і натуральні.

Вартісні:

1. Вартість валової сільськогосподарської продукції в порівнянних цінах (або товарної продукції в оцінці по фактичних цінах реалізації):

1. на 1 га сільськогосподарських угідь (характеризує ефективність використання землі);

2. на 1 гривню основних виробничих фондів сільськогосподарського призначення (фондовіддача, характеризує ефективність використання основних засобів);

3. на одного середньорічного працівника, що бере участь у сільськогосподарському виробництві (характеризує рівень продуктивності праці);

2. Сума прибутку на 1 (або 100) га сільськогосподарських угідь;

3. Рівень рентабельності підприємства.

Натуральні: 1. Рівень урожайності сільськогосподарських культур;
2. Рівень продуктивності тварин.

Зростання цих показників означає підвищення економічної ефективності інтенсифікації.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. На які групи за розміром поділяються сільськогосподарські підприємства?
2. Дайте визначення спеціалізації підприємства.
3. Як визначається та що означає коефіцієнт спеціалізації?
4. Що таке екстенсивне та інтенсивне виробництво?

ТЕСТИ ДО ТЕМИ:

1. До яких підприємств, за розміром можна віднести підприємство з чисельністю працівників до 10 осіб:

- A. мікропідприємств;
- B. малих;
- C. середніх;
- D. великих.

2. До яких підприємств, за розміром можна віднести підприємство з чисельністю працівників до 50 осіб:

- A. мікропідприємств;
- B. малих;
- C. середніх;
- D. великих.

3. Переважаючий розвиток кількох або однієї галузі з метою масового виробництва ряду чи одного виду продукції з урахуванням природно-економічних умов певної зони означає:

- A. спеціалізацію;
- B. екстенсивне виробництво;
- C. інтенсивне виробництво;
- D. правильна відповідь відсутня

4. Яка формула розрахунку коефіцієнта спеціалізації є вірною:

A. $K = \frac{100}{\sum ПВ \cdot (2i - 1)}$;

B. $K = \frac{100}{\sum (2i - 1)}$;

C. $K = \frac{ПВ}{\sum \cdot (2i - 1)}$

D. $K = \frac{100}{\sum ПВ \cdot (2 - i)}$

5. Якщо коефіцієнт спеціалізації понад 0,6, то рівень спеціалізації:

- A. високий;
- B. поглиблений;
- C. низький;
- D. середній.

Динаміка показників розміру та ефективності діяльності

Показник	20.. р.	20.. р.	20.. р.	20.. р. у % до	
				20.. р.	20... р.
Валова продукція сільського господарства (в постійних цінах 2016 р.), тис. грн.					
у т.ч. рослинництва					
тваринництва					
Товарна продукція (у фактичних цінах реалізації), тис. грн.					
у т.ч. рослинництва					
тваринництва					
Площа сільськогосподарських угідь, га					
у т.ч. рілля, га					
Середньорічна чисельність працівників, осіб					
у т.ч. по галузі рослинництва					
по галузі тваринництва					
Середньорічна вартість активів, тис. грн.					
Поголів'я худоби, ум. гол ВРХ					
Витрати на виробництво продукції сільського господарства, тис. грн.					
у т.ч. рослинництва					
тваринництва					
Валовий прибуток, тис. грн.					
Чистий прибуток (збиток), тис.грн.					

Висновок до таблиці

Таблиця 3

Розрахунок коефіцієнта спеціалізації

Вид продукції	20...р.				20... р.					
	Реалізація		пор. № щодо питомої ваги (i)	2i-1	ПВ×(2i-1)	Реалізація		пор. № щодо питомої ваги (i)	2i-1	ПВ× (2i-1)
	тис. грн.	питома вага (ПВ)				тис. грн	питома вага (ПВ)			
Озима пшениця										
Жито озиме										
Ячмінь озимий										
Пшениця яра										
Гречка										
Ячмінь ярий										
Овес ярий										
Просо										
Горох										
Кукурудза на зерно										
Соняшник										
Соя										
Ріпак										
Молоко										
Приріст живої маси ВРХ										
Приріст живої маси свиней										
Птахівництво, всього										
у т. ч. - птиця										
- яйця										
Коефіцієнт спеціалізації										

Динаміка показників інтенсифікації сільськогосподарського виробництва

Показники	20.. р.	20.. р.	20.. р	20.. р. у % до	
				20.. р.	20.. р.
1. Рівень інтенсивності:					
З розрахунку на 100 га с. - г. угідь:					
Середньорічна вартість:					
- активів, тис.грн.					
- основних засобів, тис. грн					
- основних і оборотних засобів, тис. грн					
Поточних виробничих витрат, тис. грн					
у т.ч. витрати на оплату праці					
Поголів'я продуктивної худоби, ум. гол. ВРХ					
2. Результати інтенсифікації					
З розрахунку на 100 га с.-г. угідь вироблено:					
валової продукції сільського господарства (у порівнянних цінах 2010 р.), тис. грн.					
товарної продукції сільського господарства, тис. грн					
чистого прибутку (збитку), тис. грн.					
3. Економічна ефективність інтенсифікації					
Валова продукція (грн) з розрахунку на:					
- 100 грн основних виробничих і оборотних засобів					
- 100 грн поточних виробничих витрат по сільському господарству					
- одного середньорічного працівника					
Товарна продукція з розрахунку на 100 грн. поточних витрат, грн.					
Чистий прибуток з розрахунку на 100 грн. поточних витрат, грн.					
Рівень рентабельності виробництва, %					
Рівень рентабельності продаж, %					
Норма прибутку, %					

Висновок до таблиці

ТЕМА 3. АНАЛІЗ СТАНУ РИНКУ, ПОПИТУ ТА МОЖЛИВОСТЕЙ ПІДПРИЄМСТВА

Агропромисловий комплекс не може функціонувати без аграрного ринку, через який здійснюється купівля-продаж сільськогосподарської сировини та продуктів її переробки. Відповідно до маркетингових властивостей окремих товарних груп та характеру обмінних процесів аграрний ринок складається з ринку сільськогосподарської сировини та ринку продовольства, а також різних продуктових ринків (зерна, овочів, молока, м'яса тощо).

Завдання аналізу:

1. Виявлення потенційних ринків реалізації продукції (послуг);
2. Перевірка відповідності умовам ринку, завдань з обсягу виробництва та реалізації, оптимізації номенклатури й асортименту для укладення договорів на її поставку і реалізацію;
3. Оцінка партнерських відносин;
4. Оцінка виконання показників плану виробництва та реалізації продукції.

Попит визначається сукупністю потреб людей щодо певного товару чи послуг, тобто це та кількість товарів (послуг), яку покупці мають бажання та можливості купити за такою ціною.

Попит на продукцію залежить від впливу факторів:

1. насиченість ринку продукцією;
2. конкурентоспроможність продукції; •
3. реклама;
4. платоспроможність населення;
5. ціна на продукцію;
6. якість продукції;
7. смаки й уподобання покупців.

В умовах ринкової економіки підприємства (товаровиробники) самостійно визначають ціни на продукцію, яку вони виробляють. Це зумовлює виникнення **цінової конкуренції** між виробниками.

В умовах цінової конкуренції зміцнюють своє становище на ринку ті підприємства, які виробляють товар з високою **ціновою конкурентоспроможністю** – це ступінь можливого зниження товаровиробником ціни на свій товар порівняно з ринковою ціною. Максимальну ціну визначає попит на товар.

Цінову конкурентоспроможність продукції визначають за формулою:

$$ЦК = \frac{Ц-С}{Ц},$$

де ЦК – цінова конкурентоспроможність

Ц – ціна продажу одинці продукції

С – собівартість продукції

Точка беззбитковості – це такий стан, коли виробництво (бізнес) не приносить ні прибутку ні збитків або обсяг продукції, який необхідно продати, щоб покрити витрати, після чого кожна додаткова одиниця проданої продукції буде приносити прибуток.

Запас міцності дозволяє визначити, як на прибуток вплине зниження продажу (наприклад, із зниженням попиту), також запас міцності дозволяє визначити на скільки можна зменшити обсяг продажу без ризику отримати збиток.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Завдання аналізу стану ринку, попиту та можливостей підприємства
2. Як визначається цінова конкурентоспроможність?
3. Що означає та як визначається точка беззбитковості?
4. Як визначається запас міцності?

ТЕСТИ ДО ТЕМИ:

1. Як визначається цінова конкурентоспроможність:

- A.(ціна – собівартість):ціна;
- B.(собівартість – ціна):ціна;
- C.(собівартість – ціна):собівартість;
- D.(ціна – собівартість):собівартість

2. Точка беззбитковості – це.:

- A.стан, коли виробництво приносить прибуток;
- B.стан, коли виробництво приносить збиток;
- C.стан, коли підприємство не приносить ні прибутку, ні збитку
- D.правильної відповіді не має

3. Точка беззбитковості (в натуральному виразі) визначається за формулою:

- A. $TБ = \frac{\text{Постійні витрати}}{\text{Ціна} - \text{Змінні витрати}}$
- B. $TБ = \frac{\text{Змінні витрати}}{\text{Ціна} - \text{Постійні витрати}}$
- C. $TБ = \frac{\text{Постійні витрати}}{\text{Собівартість} - \text{Змінні витрати}}$

D.правильної відповіді не має.

4. Точка беззбитковості (в грошовому виразі) визначається за формулою:

- A. $TБ(\text{гр.вир.}) = TБ(\text{натур.вир.}) * \text{Прибуток}$;
- B. $TБ(\text{гр.вир.}) = TБ(\text{натур.вир.}) * \text{Ціна реалізації}$
- C. $TБ(\text{гр.вир.}) = \text{Собівартість} * \text{Ціна реалізації}$
- D.правильної відповіді не має.

5. Як визначається запас міцності:

- A. як різниця між обсягом реалізації і точкою беззбитковості;
- B. як сума між обсягом реалізації і точкою беззбитковості;
- C. як різниця між обсягом реалізації і собівартістю;
- D. як різниця між обсягом реалізації і точкою беззбитковості;

Таблиця 1

Аналіз економічної ефективності товарних культур

Назва культур	Прибуток на 1 га посівної площі, грн	Урожайність, ц/га	Середня ціна реалізації 1 ц, грн	Собівартість 1 ц, грн	Прибуток на 1 ц, грн	Сума витрат на 1 га, грн	Рівень рентабельності, %	
							виробництва	продажу
1	2	3	4	5	6	7	$8=(6:5)*100\%$	$9=(6:4)*100\%$
Оз.пшениця								
Соняшник								

Висновок до таблиці _____

Таблиця 2

Аналіз порівняння конкурентоспроможності між підприємствами

Показники	Підприємство 1				Підприємство 2			
	ціна реалізації 1 ц, грн	вироб. собівартість 1ц, грн	прибуток 1 ц, грн	коэф. цінової конкуренто- спромож- ності	ціна реалізації 1 ц, грн	вироб. собівар- тість 1ц, грн	прибуток 1 ц, грн	коэф. цінової конкуренто- спромож- ності
1	2	3	4	$5=(2-3):2$	6	7	8	$9=(6-7):6$
Оз.пшениця								

Висновок до таблиці

**Оцінка ринків збуту продукції
(ефективність каналів реалізації продукції)**

Продукція	Обсяг реалізації продукції по різних каналах, ц					
	державі	населенню	видано на пай (орендна плата)	продаж на ринку, власним магазинам	через біржу	по інших каналах
Ціна продажу одиниці продукції по різних каналах						
	-					
	-					
Собівартість продажу одиниці продукції по різних каналах						
	-					
	-					
Прибуток від продажу одиниці продукції по різних каналах						
	-					
	-					

Висновок до таблиці _____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

ТЕМА 4. АНАЛІЗ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО ПРОДУКЦІЇ

Собівартість – один з найважливіших показників господарської діяльності аграрних підприємств, оскільки показує, у що саме обходиться господарству виробництво відповідного виду продукції і наскільки економічно вигідним воно є в конкретних природоекономічних умовах господарювання. Показник собівартості дає можливість глибоко аналізувати економічний стан підприємства і виявляти резерви підвищення ефективності виробництва.

Все це підвищує вимоги до аналізу собівартості, **завданням** якого є: оцінка тенденцій зміни собівартості продукції рослинництва, виявлення причин, особливо внутрішніх, що зумовлюють її підвищення, розробка заходів, реалізація яких забезпечила б оптимізацію рівня собівартості.

Аналіз загальної суми витрат на виробництво починають з визначення динаміки зміни собівартості, виконання плану в цілому по підприємству, по галузям, видам продукції, шляхом порівняння фактичної суми витрат на виробництво з сумою витрат за планом в перерахунку на фактичний обсяг продукції.

Для такого розрахунку можна застосовувати загальний індекс собівартості:

$$I_z = \frac{\sum q_{\phi} * z_{\phi}}{\sum q_{\phi} * z_n},$$

де I_z - загальний індекс собівартості;

z_{ϕ} z_n - собівартість одиниці продукції планова і фактична відповідно;

q_{ϕ} – фактичний обсяг виробництва продукції у натуральному виразі (у відповідних одиницях виміру).

Рівень собівартості продукції рослинництва і тваринництва залежить від двох комплексних факторів – виходу продукції і витрат на її виробництво.

Для нейтралізації впливу площі посіву і поголів'я при розрахунку кількісного впливу основних факторів на рівень собівартості, вихід продукції і витрати беруть у розрахунку на 1 га посіву та 1 голову тварин.

Отже, **основними факторами впливу на рівень собівартості 1 ц продукції рослинництва будуть:** витрати на 1 га посіву і урожайність; у **тваринництві** – витрати на 1 голову і продуктивність 1 голови.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Назвіть завдання і джерела аналізу витрат виробництва.
2. Як поділяють витрати за характером виникнення та функціональним призначенням?
3. Як визначити кількісний вплив головних факторів на зміну собівартості?
4. Назвіть причини перевитрат за статтями витрат.

ТЕСТИ ДО ТЕМИ:

1. Собівартість – це:

- A. витрати на виробництво і реалізацію продукції
- B. витрати на реалізацію продукції
- C. витрати на закупівлю сировини
- D. витрати на транспортування продукції

2. Сума економії або перевитрат від зміни фактичної собівартості обчислюється, як.:

- A. різниця між знаменником і чисельником загального індексу собівартості
- B. різниця між чисельником і знаменником загального індексу собівартості
- C. сума між чисельником і знаменником загального індексу собівартості
- D. добуток різниці між чисельником і знаменником загального індексу собівартості та 1

3. На загальну суму витрат можуть впливати:

- A. кількість виробленої продукції, сума прямих і непрямих витрат
- B. умови виробництва, сума постійних і змінних витрат
- C. всі відповіді вірні
- D. правильна відповідь відсутня

4. Собівартість продукції по галузі рослинництва визначається:

- A. як відношення витрат на 1 га до урожайності
- B. як відношення витрат на 1 ц до урожайності
- C. як відношення урожайності до витрат на 1 га
- D. як відношення урожайності до витрат на 1 ц

5. До якого типу відноситься модель розрахунку собівартості продукції рослинництва (або тваринництва):

- A. адитивний
- B. мультиплікативний
- C. кратний
- D. змішаний

Таблиця 1

Вплив зміни витрат на 1 га (1 гол.) і урожайності (продуктивності) на відхилення собівартості продукції звітнього року від базисного

Культури (види продукції)	Валовий збір (вихід продукції) звітнього року, ц	Витрати на 1 га (1 гол.), грн		Урожайність, ц/га (вихід продукції від 1 гол.), кг		Собівартість 1 ц, грн			Загальне відхилення (+,-), грн		у тому числі за рахунок зміни			
		20...р.	20...р.	20...р.	20...р.	20...р.	20...р.	розрахункова	на 1 ц, грн	всього, тис. грн	витрат на 1 га (гол.)		урожайності (продуктивності)	
											на 1 ц, грн	всього тис. грн	на 1 ц, грн	всього тис. грн
		1	2	3	4	5	6	7	8=2/5	9=7-6	10=9*1	11=7-8	12=11*1	13=8-6

Висновок до таблиці _____

_____

_____

_____

_____

_____

Таблиця 2

Аналіз структури собівартості

Стаття витрат	20__р.			20__р.			Відхилення 20__р. (+;-)	
	всього витрат на молоко, грн	струк- тура витрат, %	витрати на 1 ц молоко, грн	всього витрат на молоко, грн	струк- тура витрат, %	витрати на 1 ц молока, грн	%	грн
Оплата праці								
Засоби захисту тварин								
Корми								
Роботи і послуги								
Утримання основних засобів								
Організація виробництва і управління								
Інші витрат								
Всього		100			100		-	

Висновок до таблиці _____

ТЕМА 5. АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ АКТИВІВ

Економічну ефективність використання активів характеризує система ресурсних і витратних показників рентабельності. Загальний зміст цих показників полягає у визначенні суми прибутку, одержаного на одну гривню вкладеного капіталу.

Залежно від мети аналізу найчастіше використовують такі ресурсні показники ефективності використання активів:

- рентабельність активів;
- рентабельність власного капіталу;
- строк окупності власного капіталу.

Рентабельність активів є найбільш узагальнюючим показником ефективності використання капіталу. Визначають його діленням суми чистого прибутку на середньорічну вартість активів:

$$P_a = \text{ЧП}:\text{ВА}$$

(ф.2р.2350:ф.1р.1195),

- де P_a – рентабельність активів
- ЧП – чистий прибуток
- ВА- середньорічна вартість активів

Рентабельність активів показує скільки прибутку підприємство одержало на одну гривню, вкладену в активи, тобто на одну гривню всього авансового капіталу (власного і залученого).

Рентабельність власного капіталу характеризує ефективність використання активів, зменшених на суму довгострокових і поточних зобов'язань. Рентабельність власного капіталу визначають діленням суми чистого прибутку на середньорічну вартість власного капіталу, тобто на підсумок першого розділу пасиву балансу:

$$P_{\text{вк}} = \text{ЧП}:\text{ВК}$$

(ф.2р.2350:ф.1р.1495)

- $P_{\text{вк}}$ - рентабельність власного капіталу;
- ЧП-чистий прибуток;
- ВК – власний капітал

Рентабельність власного капіталу показує скільки прибутку підприємство одержало на 1 гривню власного капіталу.

Важливим показником ефективності використання капіталу підприємства є **строк окупності власного капіталу**. Цей показник є оберненим до показника “Рентабельність власного капіталу”. Визначають його діленням середньорічної вартості власного капіталу на суму чистого прибутку:

$$T_{\text{ок.вл.к}} = \text{ВК}:\text{ЧП}$$

(ф.1р.1495:ф.2р.2350)

Строк окупності власного капіталу показує, за скільки років підприємство одержить суму чистого прибутку, рівну величині власного капіталу.

Рентабельність реалізованої продукції визначають діленням суми валового прибутку від реалізації продукції на собівартість реалізованої продукції.

Рентабельність реалізованої продукції показує скільки прибутку підприємство одержало на одну гривню виробничих витрат.

Рентабельність продажу визначають діленням суми валового прибутку на суму виручки від реалізації продукції. Рентабельність продажу показує скільки прибутку підприємство одержало на одну гривню виручки від реалізації продукції.

Рентабельність витрат діяльності визначають діленням суми чистого прибутку на витрати діяльності. Рентабельність діяльності показує скільки прибутку приносить кожна гривня всіх витрат, які були зароблені підприємством за звітний період.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Назвіть основні показники ефективності використання активів.
2. В чому полягає суть аналізу дебіторської заборгованості.
3. Які основні показники рентабельності характеризують ефективність використання активів.

ТЕСТИ ДО ТЕМИ:

1. Як розраховують оборотність дебіторської заборгованості:

- A. діленням суми дебіторської заборгованості на суму виручки від реалізації продукції, товарів, робіт і послуг;
- B. діленням суми виручки від реалізації продукції, робіт і послуг на середню суму дебіторської заборгованості;
- C. множенням суми виручки від реалізації продукції, робіт і послуг на середню суму дебіторської заборгованості;
- D. правильна відповідь відсутня

2. Як розраховується коефіцієнт оборотності оборотних активів:

- A. діленням суми виручки на середньорічну вартість оборотних активів;
- B. діленням собівартості на середньорічну вартість оборотних активів;
- C. діленням прибутку на середньорічну вартість оборотних активів;
- D. правильна відповідь відсутня

3. Тривалість одного обороту активів визначається:

- A. $365 \text{ дн.} : \text{коефіцієнт оборотності оборотних активів}$;
- B. $\text{коефіцієнт оборотності оборотних активів} : 365 \text{ дн.}$;
- C. $\text{виручка від реалізації продукції} : 365 \text{ дн.}$;
- D. правильна відповідь відсутня

4. Рентабельність реалізованої продукції визначають:

- A. діленням суми прибутку на суму виручки від реалізації продукції;
  - B. діленням суми прибутку від реалізації продукції на собівартість реалізованої продукції;
  - C. діленням суми витрат на собівартість реалізованої продукції.
  - D. правильна відповідь відсутня
5. **Рентабельність продажу визначають:**
- A. діленням суми прибутку на суму виручки від реалізації продукції;
  - B. діленням суми прибутку від реалізації продукції на собівартість реалізованої продукції;
  - C. діленням суми витрат на собівартість реалізованої продукції.
  - D. правильна відповідь відсутня

Таблиця 1

Аналіз оборотності оборотних активів

Показники	20__р.	20__р.	Зміна (+;-)
Вихідні дані:			
1.Виручка від реалізації продукції, товарів, робіт і послуг (ф.2 р.2000)			
2.Середньорічна вартість оборотних активів (ф.1 р.1195)			
Показники оборотності:			
3.Коефіцієнт оборотності (1:2)			
4.Тривалість одного обороту в днях (365:3)			
5.Коефіцієнт завантаження оборотних активів (2:1)			
6.Ододенна сума виручки від реалізації продукції у звітному році, грн	x		x
7.Додатково залучено оборотних активів в оборот внаслідок уповільнення їх оборотності , тис.грн	x		x

Висновок до таблиці _____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

Таблиця 2

Аналіз ефективності використання активів

№	Показники	20__р.	20__р.	Зміни (+;-)
Вихідні дані:				
1.	Вартість активів, тис.грн. (ф.1р.1195)			
1.	Власний капітал, тис.грн(ф.1р.1495)			
3.	Чистий дохід (виручка від реалізації продукції), тис.грн(ф.2р.2000)			
4.	Собівартість реалізованої продукції, тис.грн(ф.2р.2050)			
5.	Валовий прибуток (+), збиток (-), тис.грн(ф.2р.2090)			
6.	Витрати діяльності, тис.грн (ф.2 сума рядків 2130+2150+2180)			
7.	Чистий прибуток (+), збиток (-), тис.грн (ф.2р.2350)			
Показники рентабельності:				
8.	Рентабельність активів (7:1)*100			
9.	Рентабельність власного капіталу (7:2)*100			
10.	Термін окупності власного капіталу, років (2:7)			
11.	Рентабельність реалізованої продукції (5:4)*100			
12.	Рентабельність продажу (5:3)*100			
13.	Рентабельність витрат діяльності (7:6)*100			

Висновок до таблиці _____

ТЕМА 6. АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Серед показників, що характеризують діяльність підприємства, прибуток займає особливе місце. Він є найбільш узагальнюючим результативним показником і характеризує ефективність використання капіталу. Прибуток є джерелом зростання власного капіталу. За рахунок прибутку формуються показники фінансової стійкості підприємства. В умовах ринку підприємець вкладає капітал в ті галузі, що дають максимум прибутку. А тому під час аналізу прибуток досліджують особливо детально з метою виявлення резервів його зростання.

На суму прибутку по кожному виду реалізованої продукції впливають три фактори:

1. Кількість реалізованої продукції (q);
2. Середня реалізаційна ціна за 1 ц (p);
3. Виробнича собівартість одиниці продукції (z).

кожному виду реалізованої продукції окремо.

Дохідність підприємства характеризується не лише абсолютними, а й відносними показниками.

Абсолютний показник – це сума прибутку. *Відносний показник* – це рівень рентабельності.

Рівень рентабельності – це відсоткове відношення прибутку до витрат, що забезпечили отримання цього прибутку.

Рівень рентабельності показує, скільки прибутку підприємство отримало на одну гривню витрат.

Спочатку на основі звіту про фінансові результати діяльності підприємства визначають такі **чотири узагальнюючі показники рівня рентабельності:**

1. **Рентабельність реалізації продукції, робіт і послуг** – це відношення валового прибутку (різниця між чистим доходом (виручкою) і собівартістю реалізованої продукції) до собівартості реалізованої продукції, робіт і послуг.

2. **Рентабельність операційної діяльності** – це відношення прибутку від операційної діяльності до операційних витрат (собівартість реалізованої продукції, адміністративні витрати + витрати на збут + інші операційні витрати).

3. **Рентабельність звичайної діяльності** – це відношення прибутку від звичайної діяльності до витрат звичайної діяльності (операційні витрати + фінансові та інвестиційні витрати).

4. **Рентабельність витрат діяльності** – це найзагальніший результативний показник рівня рентабельності. Визначають його діленням чистого прибутку на суму витрат діяльності (звичайної і надзвичайної). Рентабельність витрат діяльності і рентабельність звичайної діяльності доцільно визначати в двох вимірах – до оподаткування і після оподаткування.

Виділяють три шляхи збільшення суми прибутку від реалізації окремих видів продукції:

1. збільшення кількості реалізованої продукції;
2. підвищення середньої реалізаційної ціни;
3. зниження собівартості продукції.

Збільшувати кількість реалізованої продукції можна шляхом збільшення обсягів її виробництва. У рослинництві цього досягають шляхом збільшення посівної площі та підвищення урожайності, а в тваринництві – шляхом збільшення поголів'я і підвищення продуктивності тварин. Збільшення кількості реалізованої продукції веде до збільшення прибутку лише за тієї умови, що виробництво цієї продукції є прибутковим.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Назвіть фактори, що впливають на суму виручки від реалізації окремих видів продукції.
2. Деталізуйте шляхи збільшення суми виручки від реалізації продукції.
3. Як визначають рівень рентабельності?
4. Назвіть фактори, що впливають на рівень рентабельності окремих видів продукції.

ТЕСТИ ДО ТЕМИ

1. За якою формулою визначається прибуток:

- A. $\Pi = q * (p - z)$
- B. $\Pi = p * (q - z)$
- C. $\Pi = z * (p - q)$
- D. правильна відповідь відсутня

2. Вплив факторів на зміну суми прибутку можна визначити:

- A. тільки за методом ланцюгових підстановок;
- B. тільки за методом абсолютних різниць;
- C. за методом ланцюгових підстановок і абсолютних різниць;
- D. правильна відповідь відсутня

3. Виручка від реалізації продукції залежить від впливу головних факторів:

- A. собівартості реалізованої продукції і середньої ціни реалізації;
- B. кількості реалізованої продукції і середньої ціни реалізації;
- C. прибутку і середньої ціни реалізації;
- D. правильна відповідь відсутня

4. Рівень рентабельності розраховується:

- A. як добуток між прибутком і витратами;
- B. як відсоткове відношення прибутку до витрат;
- C. як відсоткове відношення витрат до прибутку;
- D. правильна відповідь відсутня

Таблиця 2

Аналіз суми виручки від реалізації продукції

Прод.	К-ть реаліз. прод, ц			Середня ціна реалізації 1 ц, грн			Сума виручки від реалізації, грн			Відхилення від плану (+;-)		
	20_р.	20_р.	(+;-)	20_р.	20_р.	(+;-)	20_р.	ум	20_р.	Заг.	в т.ч. за рах.зміни	
											кіл-ті реаліз. прод	ціни
1	2	3	4	5	6	7	8=2*5	9=3*5	10=3*6	11=10-8	12=4*5	13=7*3
Оз. пшениця												

Висновок до таблиці

Таблиця 3

Аналіз рівня рентабельності окремих видів продукції

Прод.	Прибуток, тис.грн			Собівартість реалізованої продукції, тис.грн			Рівень рентабельності, %			Відхилення від плану (+;-)		
	20_р.	20_р.	(+;-)	20_р.	20_р.	(+;-)	20_р.	ум	20_р.	Загальне	в т.ч. за рах.зміни	
											прибутку	собівартості
1	2	3	4	5	6	7	8= 2:5	9=3:5	10=3:6	11=10-8	12=9-8	13=10-9
Оз.пшениця												

Висновок до таблиці

Таблиця 4

Загальні показники рівня рентабельності

Показники рівня рентабельності	20 р.				20 р.			
	доходи	витрати	прибуток (+) збиток (-)	рівень рентабельності %	доходи	витрати	прибуток (+) збиток (-)	рівень рентабельності %
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Рентабельність реаліз. продукції								
Рентабельність операц. діяльності:								
Рентаб. звичайної діяльності								
Рентабельність витрат діяльності								

Висновок до таблиці _____

ТЕМА 7. АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Фінансовий стан – це сукупність показників, які відображають здатність (спроможність) підприємства розрахуватися за борговими зобов'язаннями. Він характеризується забезпеченістю фінансовими ресурсами, які необхідні для нормального функціонування підприємства, доцільністю їх розміщення та ефективністю використання, фінансовими взаємовідносинами з іншими юридичними та фізичними особами, платоспроможністю та фінансовою стійкістю.

Фінансовий стан підприємства характеризує система показників, які визначають зміст і завдання аналізу:

1. Фінансова стійкість підприємства;
2. Платоспроможність і кредитоспроможність;
3. Склад і динаміка дебіторської і кредиторської заборгованості;
4. Оборотність оборотних активів;
5. Ефективність використання активів.

Фінансову стійкість підприємства характеризує комплекс показників. Найголовніші з них такі:

1. Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії, концентрації власного капіталу);
2. Коефіцієнт фінансової залежності (концентрації залученого капіталу);
3. Коефіцієнт співвідношення залучених і власних коштів;
4. Коефіцієнт забезпечення запасів і витрат власними коштами;
5. Коефіцієнт маневреності власного капіталу;
6. Чистий прибуток і рівень рентабельності підприємства.

Для характеристики фінансового стану на підприємстві розглядають 4 типи фінансової стійкості:

1. Абсолютна фінансова стійкість – характеризується тим, що всі запаси підприємства покриваються власними коштами, тобто підприємство не залежить від зовнішніх кредиторів. За сучасних умов, в нашій країні така ситуація трапляється рідко. Більш того, абсолютна фінансова стійкість навряд може вважатися ідеальною, оскільки означає, що керівництво підприємства не використовує зовнішні джерела фінансування для діяльності.

$$B \gg Z,$$

де В- власні (власні обігові) кошти, Z –запаси

2. Нормальна фінансова стійкість – підприємство використовує для покриття запасів крім власних коштів і довгострокові позикові кошти. Такий тип фінансування є «нормальним» з точки зору фінансового аналізу. Нормальна фінансова стійкість є найбільш бажаною для підприємства.

$$B \langle Z \langle PK,$$

де PK –робочий капітал (PK=ВOK+ДЗЗ)

ВОК – власні обігові кошти

ДЗЗ-довгострокові зобов'язання і забезпечення

3. Нестійка – спостерігається порушення платоспроможності, але зберігається можливість відновлення рівноваги внаслідок поповнення джерел власних обігових коштів, скорочення дебіторської заборгованості, прискорення оборотності запасів. Фінансова нестійкість вважається нормальною (допустимою), якщо величина залучених для фінансування запасів короткострокових кредитів та запозичених коштів не перевищує сумарної вартості сировини, матеріалів та готової продукції.

$РК < З < ДФЗ$,

де ДФЗ – джерела фінансування запасів.

$ДФЗ = РК + ПЗ$,

де РК – робочий капітал

ПЗ- поточні зобов'язання і забезпечення (р.1695)

4. Кризова фінансова стійкість – підприємство перебуває на межі банкрутства, оскільки грошові кошти, короткострокові цінні папери та дебіторська заборгованість не покривають навіть кредиторської заборгованості та прострочених позик.

$З > ДФЗ$

Платоспроможність – це можливість підприємства розрахуватися зі своїми зобов'язаннями на конкретну дату.

Рівень платоспроможності характеризується через його коефіцієнт, який розраховується як відношення суми платіжних засобів підприємства до суми платіжних зобов'язань.

Якщо коефіцієнт ≥ 1 , то підприємство вважається платоспроможним і на конкретну дату воно може повністю погасити свою заборгованість. Якщо коефіцієнт < 1 , то підприємство може погасити тільки частину своїх зобов'язань. Якщо коефіцієнт дорівнює нулю, то підприємство вважається банкрутом.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. За якими показниками визначається рівень платоспроможності підприємства?
2. Дайте визначення фінансовій стійкості підприємства.
3. Як визначити тип фінансової стійкості?
4. Дайте характеристику найбільш ліквідним активам.

ТЕСТИ ДО ТЕМИ:

1. Коефіцієнт фінансової незалежності визначають:

- A. діленням власного капіталу на валюту балансу;
- B. діленням валюти балансу на власний капітал;
- C. множенням власного капіталу на валюту балансу;
- D. множенням валюти балансу на власний капітал.

2. Коефіцієнт фінансової залежності визначають:

- А. діленням валюти балансу на суму довгострокових та поточних зобов'язань;
- В. діленням суми довгострокових та поточних зобов'язань на валюту балансу;
- С. діленням валюти балансу на власний капітал;
- Д. множенням валюти балансу на власний капітал.

3. Для якого типу фінансової стійкості характерним є те, що всі запаси підприємства покриваються власними коштами, тобто підприємство не залежить від зовнішніх кредиторів :

- А. абсолютний;
- В. нестійкий;
- С. нормальний;
- Д. кризовий.

4. Який тип фінансової стійкості характерний, якщо підприємство використовує для покриття запасів крім власних коштів і довгострокові позикові кошти:

- А. абсолютний;
- В. нестійкий;
- С. нормальний;
- Д. кризовий.

5. Який тип фінансової стійкості характерний, якщо спостерігається порушення платоспроможності, але зберігається можливість відновлення рівноваги внаслідок поповнення джерел власних обігових коштів, скорочення дебіторської заборгованості, прискорення оборотності запасів:

- А. абсолютний;
- В. нестійкий;
- С. нормальний;
- Д. кризовий.

Аналіз показників фінансової стійкості підприємства

Показники	20 р.	20 р.	Зміна, %
1. Власний капітал (р.1495)			
2. Валюта балансу (р.1900)			
2. Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії, концентрації власного капіталу) (р.1:р.2)			
3. Довгострокові зобов'язання і забезпечення (р.1595)			
4. Поточні зобов'язання і забезпечення (р.1695)			
5. Разом залучених джерел (р.3+р.4)			
6. Коефіцієнт фінансової залежності (концентрації залученого капіталу) р.5:р.2			
7. Коефіцієнт співвідношення залучених і власних коштів р.5:р.1			
8. Оборотні активи (р.1195)			
9. Поточні зобов'язання (р.1695)			
10. Власні обігові кошти р.8-р.9			
11. Запаси (р.1100)			
12. Коефіцієнт забезпечення запасів власними коштами р.10:р.11			
13. Коефіцієнт маневреності власного капіталу р.10:р.1			
13. Чистий прибуток (+), збиток (-)			

Висновок до таблиці _____

Аналіз фінансової стійкості підприємства

Пор. №	Показники	20__р.	20__р.	Відхилення (+;-)
1	Власний капітал			
2	Необоротні активи			
3	Власні (обігові) кошти (р.1-р.2)			
4	Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
5	Наявність робочого капіталу (р.3+р.4)			
6	Короткострокові кредити та позики, кредиторська заборгованість за товарними операціями, векселі видані			
7	Джерела формування запасів (р.5+р.6)			
8	Запаси			
9	Надлишок (+) або нестача (-) власних обігових коштів (р.3-р.8)			
10	Надлишок (+) або нестача (-) робочого капіталу (р.5-р.8)			
11	Надлишок (+) або нестача (-) джерел формування запасів (р.7-р.8)			
12	Тип фінансової стійкості			x

Висновок до таблиці _____

Таблиця 3

Платоспроможність підприємства

№ по р.	Показники	20__р.	20__ р.	Відхилення, (+, -)
1.	Платіжні засоби:			
	Запаси:			
	- готова продукція			
	- товари			
	Дебіторська заборгованість за товари, роботи і послуги			
	Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом			
	Дебіторська заборгованість за розрахунками за виданими авансами			
	Інша поточна дебіторська заборгованість			
	Гроші та їх еквіваленти			
	Разом платіжних засобів			
2.	Платіжні зобов'язання:			
	Короткострокові кредити банків			
	Поточна кредиторська заборгованість за:			
	- товари, роботи і послуги			
	- розрахунки з бюджетом			
	- розрахунками зі страхування			
	- розрахунками з оплати праці			
	Поточні забезпечення			
	Інші поточні зобов'язання			
	Разом платіжних зобов'язань (ПІДСУМОК ІІІ РОЗДІЛУ ПАСИВУ БАЛАНСУ)			
3.	Перевищення:			
	платіжних засобів			
4.	Коефіцієнт платоспроможності			

Висновок до таблиці _____

Таблиця 4

Показники ліквідності балансу

Показники	20__р.	20__ р.	20__р.	Відхилення (+, -)	
				20__р.	20__р.
1. Ліквідні активи					
1.1 Гроші та їх еквіваленти					
1.2 Дебіторська заборгованість					
1.3 Запаси					
Всього ліквідних засобів					
2. Поточні зобов'язання					
3. Коефіцієнт ліквідності балансу					
- абсолютний					
- проміжний					
- загального покриття					

Висновок до таблиці _____

Список рекомендованих джерел:

1. Чумаченко М. Економічний аналіз. К.: КНЕУ, 2001. 540 с.
2. Костенко Т.Д. Аналіз господарської діяльності та діагностика стану сучасного підприємства: навчальний посібник. 2-ге вид., перероб. и доп. К.: Центр учбової літератури, 2007. 400 с.
3. Кармазін В. А., Савицька О. М. Економічний аналіз: Практикум. К.: Знання, 2007. 255 с.
4. Ковальчук М.І. Економічний аналіз у сільському господарстві: Навч.-метод. посібник для самостійного вивчення дисципліни. К.: КНЕУ, 2002. 282 с.
5. Мних Є. В. Економічний аналіз діяльності підприємства: Підручник. К., 2008. 513 с.
6. Сіменко І.В. Косова Т.Д. Аналіз господарської діяльності. Навч.посібник. К.: Центр учбової літератури. 2013. 384 с. URL: <http://re.nmu.org.ua/ua/student/informzabezp/Підручник%20АГДП.pdf> (дата звернення 01.09.2019 р.)
7. Кащенко Т.Д. Аналіз господарської діяльності. Метод.вказівки. Х: ХДУХТ. 109 с.
8. URL:<http://elib.hduht.edu.ua/bitstream/123456789/439/1/ек.лок.%20Альбом%20АГД.pdf>(дата звернення 01.09.2020 р.)
9. Горланчук В.В. Економічний аналіз господарської діяльності підприємства. Підручник. Миколаїв. ЧДУ ім. П. Могили. 2013. 308 с. URL:<http://dspace.chmnu.edu.ua/bitstream/123456789/161/1/Горланчук%20В.%20В.%20Економічний%20аналіз%20господарської%20діяльності%20підприємства.pdf> (дата звернення 01.09.2020 р.)
10. Шпанковська Н.Г., Король Г.О., Ковальчук К.Ф., Костанецький В.В., Распопова Ю.О., Труш Ю.Т. Аналіз господарської діяльності: теорія, методика, розбір конкретних ситуацій. Навч. посібник (за ред. проф. К.Ф. Ковальчука). К.: Центр учбової літератури. 2012. 328 с. URL: https://cul.com.ua/preview/analiz_gosp_dijaln.pdf(дата звернення 01.09.2020 р.)

Інформаційні ресурси

1. Сервер Верховної ради України. URL: www.rada.gov.ua (дата звернення 01.09.2020 р.)
2. ЛігаБизнесИнформ. URL: www.liga.net. (дата звернення 01.09.2020 р.)
3. Державний комітет статистики України. URL: <http://ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 01.09.2020 р.)
4. Головне управління статистики в Харківській області. URL: <http://kh.ukrstat.gov.ua/>(дата звернення 01.09.2020 р.)
5. Агрофінансовий портал. URL: <http://agrofin.com.ua>(дата звернення 01.09.2020 р.)

Укладачі:

Ярова Валентина Василівна

Велієва Вікторія Олександрівна

Герасименко Юлія Сергіївна

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ І РОБОЧІ ТАБЛИЦІ ДЛЯ
ПРАКТИЧНИХ ТА САМОСТІЙНИХ ЗАНЯТЬ**

**ПЕРШОГО (БАКАЛАВРСЬКОГО)
РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ
СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ 051 «ЕКОНОМІКА»
073 «МЕНЕДЖМЕНТ»**

Редактор Л.І. Сібенкова

Комп'ютерний набір і верстка В.О. Велієва

Підпис. до друку 21.06.2021 р.

Друк офсет. Обсяг: 2,69 ум.-друк. арк.; 1,95 обл.-вид. арк. Тираж 50.

Редакційно-видавничий відділ

Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва.

62483, Харківська обл.,

с. Докучаєвське, навчальне містечко ХНАУ, тел. 99-72-70.

Дільниця оперативного друку ХНАУ